

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
“КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО”

Факультет прикладної математики
Кафедра програмного забезпечення комп'ютерних систем

Теоретичне завдання

з дисципліни “Інформаційно-пошукові системи та сервіси ”

Виконав
студент V курсу
групи КП-31мп

Грищенко Олександр
Володимирович

Зарахований
“ ____ ” “ ____ ” 2024 р.
Викладачем

Погорелов Володимир
Володимирович

Київ 2024

1. Моделі і методи зберігання даних:

Моделі і методи зберігання даних визначають способи організації та зберігання інформації для подальшого доступу та використання. Основні поняття та підходи до зберігання даних включають:

1. Модель даних: Визначає, як дані будуть структуровані і організовані в базі даних. Наприклад, реляційна модель використовує таблиці, а документальна модель може використовувати дерево об'єктів.

2. Методи зберігання: Визначають способи, якими дані будуть зберігатися фізично. Це може включати в себе вибір системи управління базами даних (СУБД), використання файлової системи або інші технології зберігання.

Різні моделі і методи зберігання відповідають різним потребам та характеристикам даних. Наприклад, для структурованих даних часто використовують реляційні бази даних, тоді як для неструктурованих даних можуть застосовуватися документальні бази даних чи інші формати.

Реляційні бази даних (РБД): Використовуються таблиці для зберігання даних, зв'язків між якими визначаються ключами.

Нереляційні бази даних (NoSQL): Використовуються для зберігання та отримання даних, які не вимагають жорсткої структури, наприклад, документи, ключі-значення тощо.

Файлові системи: Дозволяють організувати та зберігати дані у вигляді файлів в ієрархічній структурі.

Хмарні системи зберігання: Надають можливість зберігати дані в хмарних сервісах, доступ до яких забезпечується через мережу Інтернет.

Кешування даних: Використовується для збереження копій часто використовуваних даних у швидкодії, щоб прискорити їхнє отримання.

Реплікація та бекапи: Методи для забезпечення надійності та доступності даних шляхом створення копій або дублювання інформації.

Секрети та шифрування: Використовуються для захисту конфіденційної інформації шляхом застосування методів шифрування та збереження ключів.

2. Класифікація інформаційних систем і місце серед них інформаційно-пошукових систем

Інформаційні системи (ІС) можна класифікувати за різними критеріями, такими як функціональність, масштаб, відомча приналежність. Інформаційно-пошукові системи (ІПС) є підмножиною інформаційних систем, і їхнє місце в класифікації може залежати від конкретного підходу до класифікації.

Класифікація інформаційних систем за функціональністю:

1. Операційні інформаційні системи: Спрямовані на проведення операційного обліку та керування поточною діяльністю підприємства.
2. Стратегічні інформаційні системи: Забезпечують вирішення стратегічних завдань та прийняття рішень на вищому рівні управління.
3. Тактичні інформаційні системи: Використовуються для вирішення конкретних завдань середнього терміну.
4. Оперативні інформаційні системи: Забезпечують вирішення конкретних завдань оперативного обліку та керування на кількох рівнях.

Класифікація за масштабом:

1. Персональні інформаційні системи: Призначені для індивідуального використання.
2. Групові інформаційні системи: Використовуються групою користувачів в організації.
3. Підприємницькі (корпоративні) інформаційні системи: Охоплюють велику частину або всю діяльність організації.
4. Міжорганізаційні інформаційні системи: Об'єднують кілька організацій для спільної діяльності.

Місце ІПС в класифікації:

Інформаційно-пошукові системи можуть бути частиною будь-якого з вищезазначених типів інформаційних систем, забезпечуючи функції пошуку, аналізу та обробки інформації для задоволення потреб користувачів у пошуку даних.

3. Організація пошуку. Пошукові машини.

Організація пошуку:

Організація пошуку включає в себе ряд технічних та алгоритмічних аспектів, спрямованих на ефективне виявлення та відображення результатів по запиту користувача. Основні етапи організації пошуку включають:

1. Індексація: Автоматизоване створення індексу або бази даних, яка містить інформацію про веб-сторінки та їх зміст.
2. Сполучення інформації: Пошукові системи використовують різноманітні алгоритми для збору, сполучення та обробки інформації з різних джерел.
3. Оцінка релевантності: Аналіз отриманих даних та визначення рівня релевантності для кожного результату.
4. Подання результатів: Представлення відсортованих та оцінених результатів користувачу.

Пошукові машини:

Пошукові машини (Search Engines) є ключовим елементом організації пошуку в Інтернеті. Деякі з найвідоміших пошукових машин включають: Google, Bing, Yahoo, Yandex, DuckDuckGo

Пошукові машини використовують складні алгоритми для ранжування та представлення результатів у вигляді списку посилань на веб-сторінки, які найбільше відповідають запиту користувача.

Пошукові машини працюють за принципом індексації та ранжування веб-сторінок. Основні етапи їх роботи:

1. Індексація: Машина автоматично переглядає та індексує веб-сторінки, зберігаючи дані про їх зміст та ключові слова.
  2. Сполучення інформації: Пошукова машина збирає інформацію з різних джерел, включаючи індексовані сторінки, архіви та інші джерела.
  3. Оцінка релевантності: Алгоритми оцінюють релевантність веб-сторінок до певного запиту користувача, враховуючи фактори, такі як ключові слова, авторитет сторінки та інші.
  4. Ранжування: Результати ранжуються за ступенем їхньої відповідності запиту та інших факторів. Найбільш релевантні сторінки виводяться першими.
- Користувачі отримують список відсортованих результатів, які найкращим чином відповідають їхньому пошуковому запиту.

4. Створення і типи індексів

Створення індексів - це процес створення структури даних для ефективного пошуку та доступу до інформації в базі даних. Індеси роблять пошук даних більш ефективним, але можуть впливати на швидкість вставки, оновлення та видалення даних. Основні типи індексів:

1. Одноколоночний (однорівневий) індекс:

Створюється на одному стовпці таблиці.

Ефективний для швидкого пошуку по конкретному полю.

2. Складений (багаторівневий) індекс:

Створюється на двох або більше стовпцях таблиці.

Підтримує ефективний пошук для комбінованих умов.

3. Унікальний індекс:

Гарантує унікальність значень в індексованих стовпцях.

Застосовується до полів, які не повинні містити дублікатів.

4. Повний текстовий індекс:

Використовується для індексації текстових даних, щоб швидко знаходити слова або фрази.

5. Хеш-індекс:

Використовує хеш-функції для визначення позначок для рядків таблиці.

Ефективний для пошуку за точним значенням, але не підтримує діапазонні запити.

6. Кластерний індекс:

Таблиця фактично впорядкована за значенням індексованого стовпця.

7. Некластерний індекс:

Дані в таблиці індексуються окремо від їх фактичного порядку.

Вибір конкретного типу індексу залежить від конкретних потреб та характеристик бази даних.

5. Проблеми індексування

Індексування в базах даних допомагає поліпшити швидкість пошуку, але також може стикатися з рядом проблем:

1. Великий обсяг пам'яті:

Деякі типи індексів вимагають значних обсягів пам'яті, особливо при роботі з великими обсягами даних.

2. Погіршення швидкості вставки, оновлення та видалення:

Індекси підвищують швидкість пошуку, але можуть призвести до уповільнення операцій вставки, оновлення та видалення даних.

3. Втрати швидкості при розподіленому зберіганні:

У розподілених базах даних індексація може призвести до погіршення швидкості обміну даними між різними серверами.

4. Погіршення продуктивності при використанні багатостовпцевих індексів:

Багатостовпцеві індекси можуть стати менш ефективними, коли вони мають велику кількість стовпців.

5. Ризик конфліктів індексів:

Деякі операції можуть призвести до конфліктів індексів, особливо при використанні паралельних операцій.

6. Проблеми з унікальністю:

Використання унікальних індексів може стати проблемою, коли дані не завжди унікальні або коли є потреба додавати дубльовані значення.

7. Потреба в обслуговуванні:

Індекси потребують регулярного обслуговування та оновлення, що може впливати на продуктивність системи під час цих операцій.

6. Запити до пошукових машин

Запити до пошукових машин - це текстові або мовні команди, які вводить користувач в пошуковий рядок для знаходження конкретної інформації. Такі запити розуміються та обробляються пошуковими системами для представлення користувачеві результатів, що найбільше відповідають його запиту. Основні види запитів до пошукових машин:

1. Ключові слова:

Простий запит, що включає ключові слова, пов'язані з тим, що ви шукаєте. Наприклад, "штучний інтелект", "автоматизація тестування".

2. Фразовий запит:

Запит, який включає слова в конкретному порядку. Наприклад, "нові технології розробки ПЗ".

3. Логічні операції:

Використання операторів, таких як AND, OR, NOT для точнішого визначення взаємозв'язків між словами. Наприклад, "штучний інтелект AND медицина".

4. Пошук за допомогою параметрів:

Використання параметрів для обмеження результатів пошуку, таких як "site:" для обмеження пошуку на конкретному веб-сайті або "filetype:" для пошуку конкретного типу файлів.

5. Пошук за визначенням:

Введення запиту у формі питання для отримання конкретної відповіді. Наприклад, "Які переваги використання штучного інтелекту в розробці ПЗ?".

6. Пошук за часом:

Використання параметрів часу для обмеження результатів за конкретний період.

7. Пошук за місцем:

Включення локаційних аспектів у запиті, таких як "погода у Києві".

8. Пошук зображень, відео, новин тощо:

Використання специфічних параметрів для пошуку конкретних типів контенту.

Запити до пошукових машин можуть бути дуже різноманітними, і їхнє правильне формулювання допомагає отримати більш точні та релевантні результати.

7. Якість роботи пошукачів

Якість роботи пошукових систем визначається ключовими аспектами:

1. Релевантність результатів:

Пошукові системи повинні надавати результати, які найкраще відповідають запитам користувачів. Це включає в себе точність та актуальність інформації.

2. Швидкість пошуку:

Якість вимірюється швидкістю, з якою пошукова система повертає результати. Швидкість роботи пошуку важлива для задоволення потреб користувачів у невеликому проміжку часу.

3. Повнота індексації:

Пошуковий індекс повинен охоплювати якнайбільше сторінок та джерел інформації в Інтернеті, щоб надати користувачам широкий спектр результатів.

4. Адаптивність до змін:

Пошукові системи повинні адаптуватися до змін у веб-просторі, оновлюючи свій індекс та алгоритми для врахування нових трендів та технологій.

5. Локалізовані результати:

Здатність пошукової системи враховувати контекст індивідуального користувача, такі як географічне положення чи особисті уподобання, для надання більш персоналізованих результатів.

6. Спростування спаму:

Ефективність системи у виявленні та усуненні спаму та неправдивої інформації з результатів пошуку.

7. Коректність та етика:

ПС повинні дотримуватися етичних стандартів та правил використання особистої інформації, забезпечуючи конфіденційність користувачів.

8. Можливості фільтрації та уточнення:

Інструменти для фільтрації та уточнення результатів пошуку, щоб користувачі могли швидше та ефективніше знаходити потрібну інформацію.

8. Посилальне ранжування (Page Rank)

Посилальне ранжування (PageRank), є алгоритмом ранжування веб-сторінок, який винайшов Ларрі Пейдж та Сергій Брін, засновники Google. Цей алгоритм використовується для оцінки важливості сторінок в Інтернеті на основі їх взаємозв'язків.

Принцип роботи:

1. Вихідні дані:

Кожна сторінка отримує початковий ранг, який може бути різним для різних пошукових систем.

2. Передача ваги через посилання:

Якщо сторінка А посилається на сторінку В, то це означає, що сторінка А віддає частину свого рангу сторінці В.

3. Перерозподіл рангів:

Ранги всіх сторінок перераховуються, враховуючи вагу, яку вони отримують від інших сторінок.

4. Зациклювання:

Процес повторюється кілька разів, поки ранги не стабілізуються.

5. Вага джерела:

Якщо сторінка отримує посилання від іншої сторінки з високим рангом, то це посилання має більше ваги.

Переваги:

- PageRank допомагає виявляти авторитетні сторінки в Інтернеті, забезпечуючи більш точні результати пошуку.
- Враховує структуру Інтернету, а не лише ключові слова, що поліпшує якість пошуку.
- Враховує внутрішню та зовнішню важливість сторінок.

Недоліки:

- PageRank може бути викритий на певні види маніпуляцій.
- Він не враховує контекст або зміст сторінок, фокусуючись виключно на взаємозв'язках між сторінками.
- У світі соціальних мереж та динамічного вмісту інтернет-простору інші методи ранжування стають важливішими.

9. Поняття інформації як категорії, дані і знання

Поняття інформації включає кілька взаємопов'язаних категорій: дані та знання.

1. Дані:

Дані - це факти, які можна виміряти або зафіксувати. Це сировинний матеріал, який ще не має значення або контексту.

Характеристики: Дані можуть бути числовими, текстовими, аудіо-, відео-файлами тощо.

Приклад: Набір числових значень, таких як "25", "37.5", "42", становить дані без контексту.

2. Інформація:

Інформація виникає, коли дані отримують контекст або отримують оцінку.

Характеристики: Інформація має сенс, організована та спрямована на розуміння або вирішення конкретного завдання.

Приклад: "Середній вік користувачів - 30 років". Тут дані про вік стали інформацією, оскільки їх оцінено та контекстуалізовано.

3. Знання:

Знання - це вищий рівень інформації, яке здатне використовуватися для прийняття рішень або вирішення проблем.

Характеристики: Знання включає в себе зрозумілість, досвід та можливість використання інформації для досягнення конкретних цілей.

Приклад: "Користувачі віком до 30 років більш схильні використовувати мобільні додатки для покупок". Тут знання вибудоване на інформації та дозволяє робити висновки та передбачення.

Таким чином, інформація є проміжним етапом між даними та знанням, де контекст та оцінка надають даним сенс та цінність. Знання виникає, коли ця інформація стає корисною та придатною для використання в конкретних ситуаціях.

10. Програмне та апаратне забезпечення для організації пошуку інформації в мережі інтернет

Для організації пошуку інформації в мережі Інтернет використовуються як програмне, так і апаратне забезпечення.

1. Програмне забезпечення:

Пошукові машини (Search Engines): Це програми, які сканують та індексують веб-сторінки для подальшого пошуку користувачів. Приклади: Google, Bing, Yahoo.

Браузери: Деякі веб-браузери також мають вбудовані пошукові можливості та інструменти для зручного пошуку в Інтернеті.

Алгоритми пошуку: Розроблені алгоритми, які визначають порядок виведення результатів пошуку на основі релевантності та інших чинників.

2. Апаратне забезпечення:

Сервери пошукових систем: Великі потужні серверні ферми, які використовуються для зберігання індексів та надання результатів пошуку.

Комп'ютери та мережеве обладнання: Апаратні засоби, які використовуються для введення та обробки даних під час сканування та індексації веб-сторінок.

3. Інше:

Кеш-системи: Використовуються для збереження копій попередньо знайдених результатів пошуку для швидкого доступу до них без повторного сканування.

Комп'ютерні алгоритми та програми для обробки мови: Допмагають в розумінні семантики запитань користувачів та поліпшенні релевантності результатів пошуку.

Програмне та апаратне забезпечення спільно використовуються для ефективного та швидкого здійснення пошуку великої кількості інформації в мережі Інтернет. Технології продовжують розвиватися для поліпшення швидкості, точності та зручності процесу пошуку.